

Tillsynsvägledning om spridningsutrustning för växtskyddsmedel

Den här vägledningen riktar sig i första hand till dig som utför tillsyn enligt miljöbalken på yrkesmässiga verksamheter som använder växtskyddsmedel. Vägledningen är tänkt som en hjälp för dig när du inspekterar utrustning för spridning av växtskyddsmedel.

Bestämmelser

Kraven på att all yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel ska ske med godkänd/kontrollerad utrustning hittar du i:

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel, artikel 8
- Miljöbalken (1998:808)
- Förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel, 2 kap. 51-55 §§
- Förordningen (2012:259) om miljöstraffsavgifter, 8 kap. 12 §
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2016:23) om översyn, funktionstest och godkännande av utrustning för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel. Nedan kallad SJVFS 2016:23.
- Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel

Standarder

Spridningsutrustning funktionstestas utifrån olika standarder. Enligt SJVFS 2016:23 kan även en "motsvarande metod" användas. Idag finns följande standarder framtagna:

- ISO 16122
 - Del 1 Allmänt
 - Del 2 Sprutor med horisontell bom
 - Del 3 Sprutor för träd och buskar
 - Del 4 Fasta och semi mobila sprutor med nationellt tillägg
- EN 13790 (en äldre standard som idag används som en motsvarande metod)
 - Del 1 Bomsprutor
 - Del 2 Fläktsprutor

För spridningsutrustningstyper som inte har en standardiserad metod för funktionstest kan en metod från en standard för snarlika spridningsutrustningstyper användas. Vilken standard som funktionstestet bygger på kontrolleras av Jordbruksverket när spridningsutrustningen godkänns. För dig som inspektör kan det vara bra att känna till att funktionstesten som utförs bygger på standardiserade metoder. Detta är dock inget du behöver kontrollera vid din tillsyn.

Vad innebär ett funktionstest?

I förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel 2 kap. 51 § står att utrustningen för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel ska vara i gott skick, lämplig för ändamålet och väl kalibrerad. Att utföra ett funktionstest vart tredje år och därefter få sin spridningsutrustning godkänd av Jordbruksverket är en del i att uppnå detta krav. Ytterligare krav är att sprut innehavaren själv genomför en årlig översyn av sin spridningsutrustning samt att sprutan ses över inför varje användningstillfälle.

Funktionstest får bara genomföras av funktionstestare som har genomgått Jordbruksverkets funktionstestarutbildning samt anmält sin verksamhet till Jordbruksverket. Även utländska funktionstestare kan bli godkända att funktionstesta om de har användningstillstånd för att sprida växtskyddsmedel i Sverige. Det är Jordbruksverket som har tillsynsansvaret för att funktionstesterna utför sitt arbete korrekt.

Ett funktionstest består normalt av tre huvudmoment:

1. Kontroll av sprutans funktion
2. Reparation av fel
3. Information och rådgivning till sprut innehavaren

Du kan läsa mer om vad som ingår i ett funktionstest, få beskrivning av olika spridningsutrustningar samt läsa om appliceringstekniker vid spridning i boken *Säker bekämpning*. Boken används bland annat som kurslitteratur i behörighetsutbildningarna som sprutförarna måste genomgå för att få använda växtskyddsmedel i klass 1 och 2. Boken säljs via förlaget Natur och Kultur.

Vad innebär ett godkännande från Jordbruksverket?

Ett godkännande av en sprututrustning från Jordbruksverket gäller i tre år från datumet då funktionstestet utfördes. Sprut innehavaren bör i god tid innan nuvarande godkännande från Jordbruksverket löpt ut göra ett nytt funktionstest av spridningsutrustningen. Tänk på att spridningsutrustning som inte används ex. förvaras under vintern eller har tagits ur drift inte behöver ha ett giltigt godkännande vid tillsynsbesöket.

När funktionstestet är genomfört och funktionstestaren bedömer att utrustningen inte har några fel, inom ramen för det som testas, sätter funktionstestaren på ett kontrollmärke (klistermärke med kontrollnummer) på sprutan. Kontrollnumret på kontrollmärket ska stämma överens med numret på testprotokoll och på beslut från Jordbruksverket. Funktionstestaren redovisar resultatet av funktionstestet i ett protokoll som överlämnas (främst digitalt) till sprut innehavaren. Sprut innehavaren är sedan ansvarig för att skicka in en ansökan om godkännande av spridningsutrustningen till Jordbruksverket.

Sprut innehavaren behöver inte personligen göra ansökan utan kan överlåta den uppgiften till någon annan exempelvis funktionstestaren, rådgivare eller någon anhörig. Ansökan ska skickas in elektroniskt via Jordbruksverkets e-tjänst. Sprut innehavaren hittar ansökan lättast via www.jordbruksverket.se/funktionstest.

När Jordbruksverket får in en ansökan granskar vi följande:

- Att funktionstestaren är behörig att utföra funktionstest
- Att funktionstestaren har anmält sin verksamhet till Jordbruksverket
- Att föreskriven standard eller en motsvarande metod använts
- Att protokollet som är upprättat uppfyller kraven enligt SJVFS 2016:23 9 §

Jordbruksverkets handläggare ansökningarna vanligtvis inom två veckor. Behöver ansökan kompletteras kan handläggningstiden bli något längre.

När Jordbruksverket kontrollerat att spridningsutrustningen uppfyller kraven för godkännande skriver vi ett beslut och skickar ut till sprut innehavaren. På beslutet står hur länge spridningsutrustningen är godkänd (tre år från det att utrustningen funktionstestades) samt vilket kontrollnummer som godkännandet är kopplat till. Kontrollnumret är den sammanbindande länken mellan funktionstestprotokollet, etiketten på sprutan samt vårt beslut om godkännande.

Besluten från Jordbruksverket är endast undertecknade elektroniskt, vilket innebär att det inte finns någon namnteckning på beslutet som sprut innehavaren visar upp vid tillsynsbesöket.

Jordbruksverket har ingen databas över vilken spridningsutrustning som är godkänd utan ansökningarna och besluten om godkännande finns enbart i ett löpande register. Det innebär att vi inte kan lämna ut listor till tillsynsmyndigheterna över vilka sprutor som är godkända i en viss kommun eller region. Däremot kan vi söka på enskilda användare. För att kunna göra det behöver vi namn på sprut innehavaren samt helst kontrollnummer på funktionstestet/etiketten på sprutan.

Vad bör du som inspektör kontrollera?

Dokumentation

- Be sprut innehavaren att visa upp sitt/sina godkännanden av spridningsutrustningen som han fått av Jordbruksverket. Du ska kontrollera att ett godkännande finns för varje spruta som används i verksamheten och som inte är undantagen kravet på godkännande. På beslutet från Jordbruksverket står vilket kontrollnummer som godkännande avser samt hur länge det är giltigt. Anteckna kontrollnumret som angetts på beslutet.
- Anlitas entreprenör bör du anteckna vem som anlitas och kontrollera i efterhand att spridningsutrustningen som entreprenören använder är godkänd av Jordbruksverket.

Kontroll av spridningsutrustningen

- Jämför kontrollnumret som stod på beslutet från Jordbruksverket med det kontrollnummer som finns på dekalen/klistermärket som sitter fastsatt på sprutan. Nedan ser du hur dekalen ska se ut.

KONTROLLMÄRKE 56005

Denna spruta, typ: **HARDI NK800**
med tillverkningsnummer: **—**
är godkänd enligt testprotokoll
utfärdad den **20170125**

Testutförande företag; namn, adress och telefonnr
**KLASSTEST
BYVÄGEN 8, 123 45 PROVSTAD
070-123 45 67**

Testutförarens namnteckning
Klas Testsson

Enligt SJVFS 2016:23 10 § ska funktionstestaren, när funktionstestet är avslutat, omedelbart fästa en dekal på utrustningen. Är dekalen inte fastsatt på sprutan utan sprut innehavaren förvarar den på ett annat ställe, bör dekalen sättas fast under tillsynsbesöket. Dekalen knyter det genomförda funktionstest och godkännandet till den enskilda spridningsutrustningen. Kontrollera när dekalen sätts fast på sprutan att tillverkningsnummer alternativt spruttyp stämmer överens med sprutan dekalen sätts fast på.

- Kontrollera att utrustningen ser ut att vara i gott skick (SFS 2014:425 51 §).

Någon närmare kontroll behöver inte utföras men gå ett varv runt spridningsutrustningen och se så att tanken är hel, slangarna inte är spruckna eller trasiga eller att läckage inte sker från munstyckena (kan bara ses om sprutan inte är helt tömd eller den står uppställd på en gräsyta där ex. glyfosat avdödat gräset under munstyckena).

- Spridningsutrustningen ska vara lämplig för ändamålet (SFS 2014:425 51 §).

Det är inte helt lätt att kontrollera om inspektionen utförs när sprutan inte är i drift. Men fråga sprutföraren i vilka/vilken gröda spridningsutrustningen används. Du kan läsa mer om vilken spruttyp som används till vilken gröda i boken Säker bekämpning.

- Spridningsutrustningen ska vara väl kalibrerad när den används (SFS 2014:425 51 §).

Detta kan inte kontrolleras vid ett tillsynsbesök utan det är en uppgift som faller på sprutföraren att tillse vid varje spridningstillfälle.

- Sprutföraren är skyldig att göra en årlig översyn av sin spridningsutrustning enligt SJVFS 2016:23 4 §.

För utrustning som används utomhus ska översynen göras innan utrustningen används för första gången under kalenderåret. Vanligtvis sker detta på våren. För utrustning som används inomhus, eller snarare kontinuerligt över hela året, är kravet att översynen ska utföras 1 gång/år. När i tid är upp till sprut innehavaren.

Det är sprutinnehavaren eller den som ska använda spridningsutrustningen som ska utföra översynen, det vill säga det krävs ingen funktionstestare för att göra denna översyn. På jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se/funktionstest finns det ett förslag på vad som bör ingå i en egen teknisk översyn.

Observera att det inte finns några krav på att den årliga översynen ska dokumenteras. Fråga vid tillsynsbesöket när och hur sprutinnehavaren genomför den tekniska översynen.

- Avdriftsreducerande utrustning

Kontrollera att sprutinnehavaren har tillgång till avdriftsreducerande utrustning om hen har uppgett i sin sprutjournal eller på direkt fråga att hen använder preparat där Kemikalieinspektionen ställer krav på avdriftsreducerande utrustning i sina användningsvillkor.

Du kan läsa mer om avdriftsreducerande utrustning i boken *Säker bekämpning*.

- Utvändig rengöring av sprutan

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) 4 kap. 1 § ska utvändig rengöring av utrustningen som används för att sprida växtskyddsmedel ske på en plats som är lämplig för ändamålet. Utvändig rengöring får inte ske på vägområden, grusytor eller andra mycket genomsläppliga ytor eller på ytor av asfalt eller betong eller andra hårdgjorda ytor på vilka det inte finns möjlighet till uppsamling.

Fråga sprutinnehavaren var den utvändiga rengöringen utförs och be att få se platsen. Kontrollera att de fasta skyddsavstånden till dagvattenbrunnar, dräneringsbrunnar, sjöar och vattendrag samt dricksvattenbrunnar uppfylls enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) 4 kap. 2-3 §§.

Du kan läsa mer om in- och utvändig rengöring av spridningsutrustningen i boken *Säker bekämpning*.

Tänk på att....

- Kravet på godkännande gäller all utrustning som används för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel, oavsett om utrustningen används inomhus eller utomhus.
- Även verksamheter som odlar ekologiskt har rätt att använda vissa kemiska växtskyddsmedel vilket innebär att deras spridningsutrustning också ska vara godkänd av Jordbruksverket.
- Även entreprenörer/maskinstationer som sprider växtskyddsmedel åt andra behöver få tillsyn regelbundet då det gäller kraven på utrustning.

- Vissa frivilliga kontrollsystem ex. Svenskt Sigill ställer högre krav på hur ofta ett funktionstest ska utföras. Det kan innebära att sprutinnehavaren har funktionstestat sin spruta senare än vad godkännandet uppger. Men det är giltighetsdatumet som står på godkännandet från Jordbruksverket som gäller.
- Inom vattenskyddsområde kan kommunen eller länsstyrelsen ha ställt högre krav på hur ofta ett funktionstest ska utföras. Det kan innebära att sprutinnehavaren har funktionstestat sin spruta senare än vad godkännandet uppger. Men det är giltighetsdatumet som står på godkännandet från Jordbruksverket som gäller.

Vad gäller för spridningsutrustning som är undantagen kravet på godkännande?

Viss spridningsutrustning är undantaget kravet på godkännande enligt SJVFS 2016:23 6 §. Följande spridningsutrustning är idag undantagen:

1. Spridningsutrustningar som är konstruerade för att i sin helhet bäras av operatören

Exempelvis ryggsprutor, handhållna sprutor och duschflaskor. Kostnaden för att köpa in ny handburen utrustning är så låg att det inte motiverar att befintlig utrustning funktions-testas regelbundet och godkänns.
2. Nyttillverkad CE-märkt spridningsutrustning från EES-land eller Turkiet

Nyttillverkade sprutor som är CE-märkta ska uppfylla EU:s maskindirektiv, vilket innebär att ytterligare en kontroll enligt Hållbarhetsdirektivet ses som dubbelreglering. Nya sprutor är undantagna kravet på godkännande i 3 år från inköpsdatum. Inköpsdatum ska styrkas via köpehandling/kvitto.
3. Spridningsutrustning för skogsmaskiner för behandling av trädstubbar

Den behandlade ytan är liten i förhållande till arealen som avverkats. Dessutom sker bekämpningen med långa mellanrum och de biologiska preparat som används bedöms inte vara förenade med någon hög risk för människors hälsa eller miljön.
4. Spridningsutrustning för behandling av planter genom doppning, för senare utplantering

I dagsläget saknas en standard för funktions-test av denna typ av utrustning.
5. Utrustning för betning av utsäde

I dagsläget saknas en standard för funktions-test av denna typ av utrustning. En standard håller dock på att tas fram.
6. Kontaktapplikationer, avstrykare och annan utrustning som överför växtskyddsmedlet direkt till det behandlade objektet genom beröring?

I dagsläget saknas en standard för funktions-test av denna typ av utrustning.

7. Dimningsaggregat

I dagsläget saknas en standard för funktions-test av denna typ av utrustning.

Mineralgödselspridare (konstgödselspridare) som sprider gödseln med en roterande disk så kallade centrifugalspridare används ibland för att sprida exempelvis snigelbekämpningsmedel i granulatform. Dessa spridare är inte konstruerade för att sprida växtskyddsmedel och omfattas därför inte av kravet på godkännande.

Finns det några krav på spridningsutrustningen som är undantagen?

All utrustning för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel ska vara i gott skick, lämplig för ändamålet och väl kalibrerad. Detta krav gäller även för utrustningen som är undantagna kravet på godkännande enligt förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel 51 §.

Att utrustningen är i gott skick, lämplig för ändamålet och väl kalibrerad ska enligt SJVFS 2016:23 4 § sprutföraren kontrollera vid varje **användningstillfälle**. Dessutom ska sprutinnehavaren göra minst en **årlig översyn** på alla utrustning. Bedömer sprutinnehavaren att utrustningen inte är i gott skick eller att sprutvätskan inte appliceras på tänkt ställe ska utrustningen bytas ut mot ny eller renoveras. Att det inte finns något krav på godkännande och att funktionstest inte genomförs på utrustningen fråntar inte sprutinnehavaren ansvar för att växtskyddsmedel hanteras på ett korrekt sätt.

Är spridningsutrustningen nyttillverkad ska sprutinnehavaren kunna visa upp en köpehandling/kvitto vid tillsynsbesöket som styrker att utrustningen är nyare än 3 år. Sprutan ska även vara CE-märkt och satt på marknaden i ett ESS-land eller i Turkiet.

Vad gör du om du uppmärksammar brister?

Spridningsutrustningen är inte funktions-testad och/eller godkänd av Jordbruksverket

Är spridningsutrustningen som har använts inte funktionstestad och/eller godkänd av Jordbruksverket ska du fatta ett beslut om miljöstraffavgift. Aktuella miljöstraffavgifter för bekämpningsmedel hittar du i 8 kapitlet i förordningen (2012:259) om miljöstraffavgifter.

Typ av brist	Miljöstraff	Lagrum
Godkännande av spridningsutrustningen saknas	10 000 kr	8 kap. 12 § miljöbalken

Utrustning som inte är i gott skick

Uppmärksammar du vid ett tillsynsbesök spridningsutrustning som inte är i gott skick så kan du förbjuda användningen av utrustningen med hjälp av miljöbalken 26 kap. 9 § och med hänvisning till försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § i samma lagstiftning. Detta gäller all utrustning, oavsett om spridningsutrustningen ska vara godkänd av Jordbruksverket eller om den är undantagen från kravet på godkännande.

Den som bryter mot ett förbud mot att använda utrustningen kan åtalansmälas enligt 29 kap. 3 § andra stycket, punkt 2.

Nyinköpt spridningsutrustning

Kan inte köpehandlingen visas upp, sprutan inte uppfyller kravet på CE-märkning eller att sprutan är köpt utanför ESS-land eller Turkiet kan en miljöstraffavgift enligt förordningen om miljöstraffavgifter 8 kap. 12 § dömas ut då godkännande för utrustningen saknas.

Bilaga 1 – Checklista för tillsyn av spridningsutrustning

- Äger verksamhetsutövaren en egen spridningsutrustning?
 - Ja
 - Nej
- Om nej, vilken entreprenör anlitas? _____
- Kontroll av sprutan

Spridningsutrustning	Är sprutan godkänd av SJV	Kontrollnummer på godkännande	Överensstämmer med kontrollmärke på sprutan	Bedöms sprutan vara i gott skick?	Lämplig för ändamålet?	Utförs årlig översyn?
Spruta med horisontell bom (bomspruta)						
1.						
2.						
3.						
Spruta för träd och buskar (fläktspruta)						
1.						
2.						
3.						
Fasta och semimobilspruta (växthus)						
1.						
2.						
3.						
Dimningsaggregat						
Ryggspruta						
Handburen						
Betningsutrustning						
Kontaktapplikationer, avstrykare etc.						
Utrustning på skogsmaskiner						

- Kan en köpehandling uppvisas om sprutan är nyinköpt?
 - Ja
 - Nej
 - Ej aktuell
- Kalibreras sprutan innan användning?
 - Ja
 - Nej
- Finns avdriftsreducerande utrustning för att sprida växtskyddsmedel som har krav på detta enligt Kemikalieinspektionens användningsvillkor?
 - Ja
 - Nej
 - Ej aktuell
- Hur genomförs den årliga översynen av spridningsutrustningen? Vilka moment ingår? _____
- När genomförs den årliga översynen av spridningsutrustningen? _____
- Var sker rengöringen av sprutan? _____
- Följs skyddsavstånden för den utvändiga rengöringen av sprutan?
 - Ja
 - Nej

**Jordbruks
verket**

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se